

A tanulói kiselőadástól a prezentációig – diákszimpozium a Kiskunhalasi Bibó István Gimnáziumban

Tóth Piroska középiskolai tanár

Kiskunhalasi Bibó István Gimnázium, 6400 Kiskunhalas, Szász Károly u. 21.

Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskola, 3300 Eger, Eszterházy Károly tér 1.

toth.piroska.hu@gmail.com

Kulcsszavak: önálló ismeretszerzés, prezentáció

Összefoglaló

Iskolánk 2011-ben indított tehetséggondozó rendezvénye a Diákszimpozium. Olyan 12-16 éves diákok jelentkezését várjuk, akik szívesen beszélnének – a tananyagon túli – önálló kutatásukról bármilyen társadalom- vagy természettudományi témában. A Diákszimpozium célja, hogy lehetőséget teremtsen a diákok szóbeli szereplésére, illetve azok a diákok is sikerélményhez juthassanak, akik a hagyományos tanulmányi versenyeken nem indulnak.

From student's lectures to presentations – student's symposium in the Kiskunhalasi Bibó István Secondary School

Abstract

The 'Diákszimpozium' (a symposium for students) is organized by our school (Bibó István Secondary Grammar School). The first event was held in 2011. We are expecting students to appear who would like to talk about their researches in fields of social or natural sciences. The goal of the event is to give them a chance to show themselves and their work.

1. Bevezetés

A pedagógia egyik fontos kérdése a módszer. Az idő folyamán azonban változott a módszer mint fogalom jelentése. A 20. század elején a módszer és a tanítás menete egymás szinonimája volt. A század második felében azonban már külön foglalkoztak az oktatás folyamatával, az oktatási stratégiákkal, az oktatás módszereivel, a szervezeti formákkal és az oktatás eszközeivel. (Falus, 1999)

„Az oktatási módszerek az oktatási folyamatnak állandó, ismétlődő összetevői, a tanár és a tanuló tevékenységének részei, amelyek különböző célok érdekében eltérő stratégiákba szerveződve kerülnek alkalmazásra.” (Falus, 1999) Csoportosításukra több kísérlet is történt.

Falus Iván több szempont szerinti csoportosítást közöl:

1. táblázat: Oktatási módszerek (Falus, 1999)

a felosztás alapja	módszerek
az információk forrása szerint	- verbális (szóbeli vagy írásbeli) - szemléletes - gyakorlati módszerek
a tanulók által végzett megismerő tevékenység szerint	- receptív (érzékszervi, tapasztalati) - reprodukív (felidézéssel) - heurisztikus (felfedező) - kutató jellegű módszerek
az oktatás logikai iránya szerint	- induktív jellegű - deduktív jellegű módszerek
a tanulás irányítása szerint	- tanári dominanciájú - tanulói dominanciájú - közös tanári-tanulói módszerek
a szóbeli közlés aránya szerint	- monologikus - dialogikus módszerek
didaktikai feladatok szerint	- új ismeretek tanításának - képességek tanításának - az alkalmazás - rendszerezés és rögzítés - ellenőrzés és értékelés módszerei

Valamennyi csoportosítás közös problémája, hogy egy-egy módszer több csoportba is besorolható.

A tanulói aktivitáson alapuló egyik módszer a tanulói kiselőadás. „A tanulók kiselőadásai olyan monologikus szóbeli közlési módszernek tekinthetők, amelyekben az összefüggő közlés nem a tanártól, hanem a tanulótól származik.” (Falus, 1999) Ez a módszer csak bizonyos tantárgyaknál és egy bizonyos tanulói életkor után alkalmazható. Ugyanakkor – mivel lehetőséget ad a tanulók önálló tevékenységére, a kötelező tananyagnál bővebb ismeretek szerzésére – népszerű módszer. Azért, hogy a kiselőadás ne csak az előadó, hanem a többi diák számára is hasznos legyen, a tanárnak ügyelnie kell az előadás minőségére. A diákok figyelmét fel kell hívni, és meg kell tanítani arra, hogy csak megbízható információforrásokat használjanak fel. Az előadás érthetőségét és élvezhetőségét is növeli, ha

szemléltetésre is sor kerül. Az utóbbi néhány évtizedben a technika – és ezen belül az oktatástechnika is – jelentős fejlődésen ment keresztül, jelentősen kibővítve az információszerzés és a szemléltetés lehetőségeit.

A 20. század legvégéig a tanulói kiselőadáshoz a tankönyv, a családi, az iskolai és a települési könyvtárakban megtalálható könyvek szolgáltak információforrásként. Ezek a kiadványok, jellegükből adódóan, ellenőrzött, a tudományos közélet által elfogadott ismereteket tartalmaztak. Legfeljebb a kiadványok megjelenési ideje okozhatott problémát az információk helyességében, de ez viszonylag könnyen kiküszöbölhető volt. A 21. század elején azonban az internet megjelenésével és elterjedésével megnőtt az elérhető információk mennyisége, de minőségük jelentősen romlott. Ezért jóval fontosabbá vált a források kritikus kezelésének tudatosítása a kiselőadást készítő diákokban. Az információkhoz való könnyű hozzáférés egyben jelentősen csökkentette a korábban egyeduralgkodó források súlyát is. Ma már ritkábban látogatnak el a diákok az iskolai és a települési könyvtárakba. Ha mégis, akkor is inkább beszkennek az könyvekben található ismereteket, vagy pedig eleve az internet-hozzáférés miatt mennek oda.

A tanulói kiselőadás legegyszerűbb módja, ha az előadást tartó diák kiáll a többiek elé és elmondja, felolvassa az általa összegyűjtött ismereteket. Ez azonban – ha csak nem igen tehetséges, színészi képességekkel rendelkező előadó – többnyire kevésbé köti le a többiek figyelmét. Ezért jó, ha valamilyen módon szemléltetni is tud a kiselőadás közben. „A szemléltetés (demonstráció, illusztráció) olyan szemléletes oktatási módszer, amelynek során a tanulmányozandó tárgyak, jelenségek, folyamatos észlelése, elemzése történik.” (Falus, 1999)

A demonstráció eredményességének több feltétele is van:

- kapcsolódnia kell a már ismert módszerekhez
- jól követhetőnek kell lennie
- ki kell emelnie a lényegét

Ezen a téren a technika fejlettségi állapota még lényegesebb, mint az információszerzésnél, és jóval nagyobb változásokon is ment át. (Pavlicsek, 1989) (Köves, 1980)

A technikai fejlődés lehetővé tette, hogy a tanulói kiselőadás már ne csak 10-15 perces, érdekességeket bemutató részlet legyen a tanórákon, hanem az új ismeretek feldolgozásában, az összefoglaló ismétlésekben és a számonkérésben is szerepet kapjon. Az utóbbi tíz évben pedig a hagyományos tanulmányi versenyek mellett megjelentek a diákok önálló kutatására alapozó diákkonferenciák, ún. diákszimpóziumok. Ezek a rendezvények

egyre inkább hasonlítanak a tudományos világ felnőtt kutatók számára szervezett konferenciákra.

Helyi, illetve regionális bemutatkozási lehetőséget több iskola is biztosít tágabb vagy szűkebb témakörben. Kémiai ismereteikről adhatnak elő a diákok a Bonyhádi Petőfi Sándor Gimnázium és a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kara Kémiai Intézetének közös szervezésű Kémikus Diákszimpóziumán. Természettudományos kutatásaikat a szolnoki Varga Katalin Gimnázium Természettudományos Diákszimpóziumán magyarul vagy angolul is bemutathatják a diákok. A jászberényi Lehel Vezér Gimnázium Természet- és Környezetvédelmi Diákszimpóziumán kifejezetten a környezeti nevelés áll a központban. Országos jelentőségű a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kara által szervezett Országos Középiskolai Földtudományi Diákkonferencia, ahol a földtudományok (meteorológia, hidrológia, talajtan, geológia, geográfia, térképészet, csillagászat) területén végzett vizsgálataikról számolnak be a diákok. Az egész Kárpát-medencéből jelentkezhetnek a diákok bármilyen témával a Kutató Diákok Országos Szövetsége által minden évben meghirdetett TUDOK-ra (Tudományos Diákkörök Országos Konferenciája). Ezen a rendezvényen az első helyezettek felvételi többletpontot is szereznek.

2. Diákszimpózium a Kiskunhalasi Bibó István Gimnáziumban

Ilyen diákszimpóziumot rendez a 2011/12-es tanév óta minden évben a Kiskunhalasi Bibó István Gimnázium.

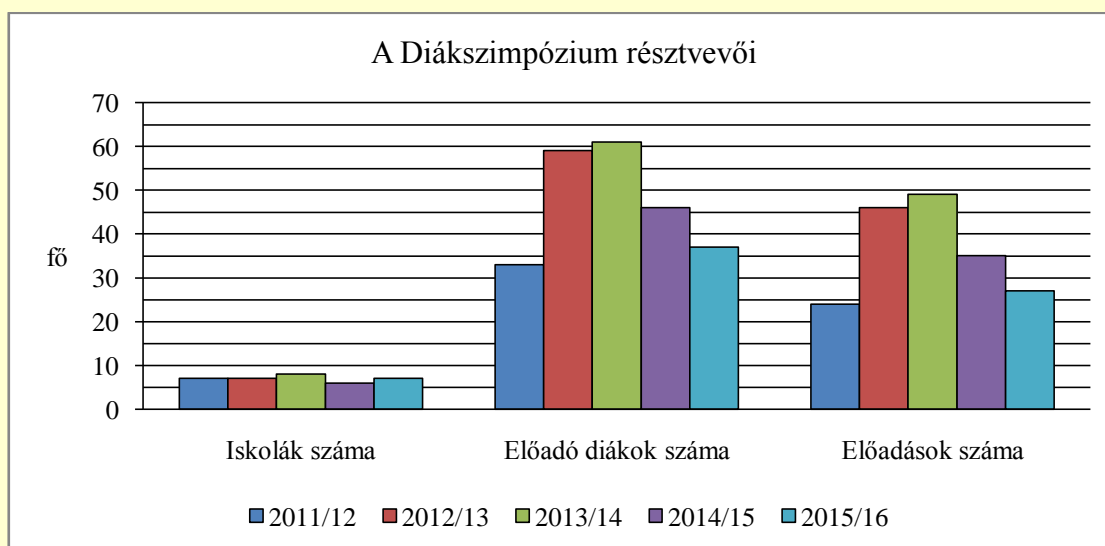
1. ábra: A Diákszimpózium logója

Az eseményre minden évben Bács-Kiskun megye valamennyi általános és középiskolájából vártuk a diákokat és felkészítő tanáraikat. Részletek a felhívásból:

„Olyan 12-16 éves diákok jelentkezését várjuk, akik 10 percben szívesen beszélnének munkájukról, mely a tananyagon túli, önálló kutatás bármilyen társadalom- vagy természettudományi témakörben. A kutatás lehet kísérleteken alapuló elemzés, adatok új

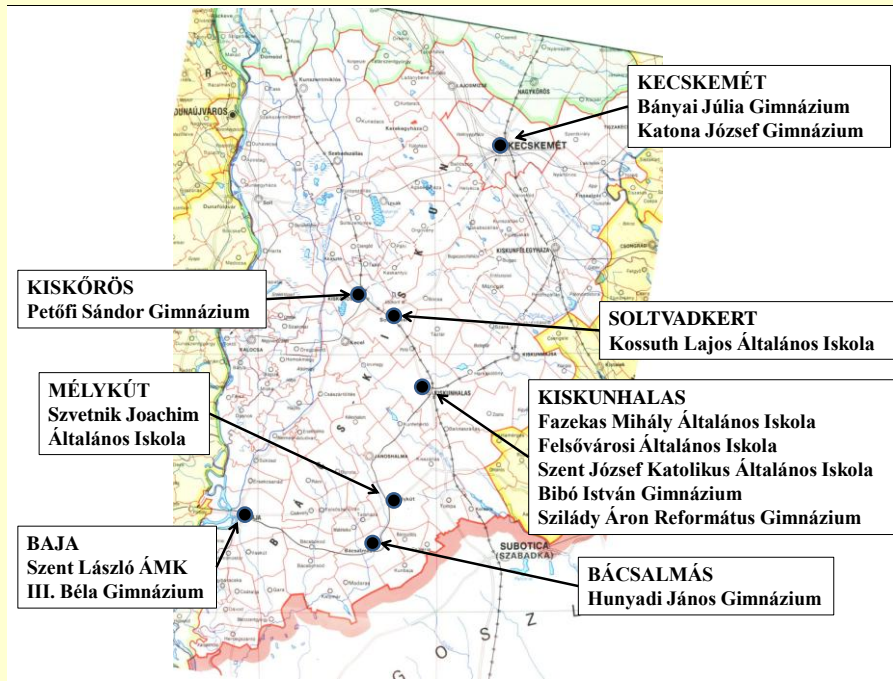
szempont szerinti feldolgozása, de egy téma több könyv vagy cikk alapján történő bemutatása is. ... A diákszimpózium célja, hogy lehetőséget teremtsen a diákok szóbeli szereplésére, illetve azok a diákok is sikerélményhez juthassanak, akik a hagyományos tanulmányi versenyeken nem indulnak. ... Minden előadásra jelentkező diák előadásának kb. egyoldalas összefoglalását küldjék el ímélnben a lenti címre szerkeszthető world formátumban. ... Az előadásokat háromtagú zsűri – amelynek elnöke országosan is ismert személy – értékeli két kategóriában: társadalomtudományok és természettudományok, illetve két korosztályban: 7–8. és 9–10. évfolyamosok.”

A felhívás sikeres volt, az első alkalommal hét iskola 38 diákja összesen 28 előadással jelentkezett, amelyek közül a megjelent 33 diák végül 24 előadást tartott meg. A résztvevők és az előadások száma a következő két évben nőtt, majd az utóbbi két évben – sajnos – csökkent. Az öt év során összesen 13 iskola 236 diákja 182 előadást tartott (2. ábra). Legnagyobb létszámban természetesen a szervező iskola diákjai vettek részt a rendezvényeken.

2. ábra: A Diákszimpózium résztvevőinek száma tanévenként

A résztvevő iskolák elsősorban Bács-Kiskun megye déli és középső részén található, kivétel a két kecskeméti gimnázium (3. ábra). Minden évben nevezett diákokat a Hunyadi János Gimnázium és, természetesen, a szervező Bibó István Gimnázium. A többi iskola egy-két év kihagyással vett részt a rendezvényeken. Olyan diák még nem volt a nevezők között, aki mind a négy alkalommal jelentkezett volna, de öten tripláztak (közülük egynek van esélye negyedszer is eljönni!) és negyvenen dupláztak már (közülük többen is jelentkezhetnek még).

3. ábra: A Diákszimpoziumon résztvevő iskolák földrajzi elhelyezkedése Hátér:
<http://geogis.detek.unideb.hu/Hallgatoknak/Letoltes.php>

A két korosztály és a két kategória létszáma változó volt. Míg az első alkalommal körülbelül ugyanannyi 7–8. és 9–10. évfolyamos diák vett részt a rendezvényen, a 2012/13-as tanévben a 9–10. évfolyamosok száma több, mint másfélszerese volt a 7–8. évfolyamosokénak, de a különbség 2013/14-ben jelentősen csökkent. A 2014/15-ös tanévben ismét a 7–8. évfolyamosok voltak többen, és a 2015/16-os tanévben már majdnem kétszer annyian jelentkeztek, mint a 9–10. évfolyamosok.

2. táblázat: A Diákszimpoziumon előadó diákok és előadások száma és megoszlása

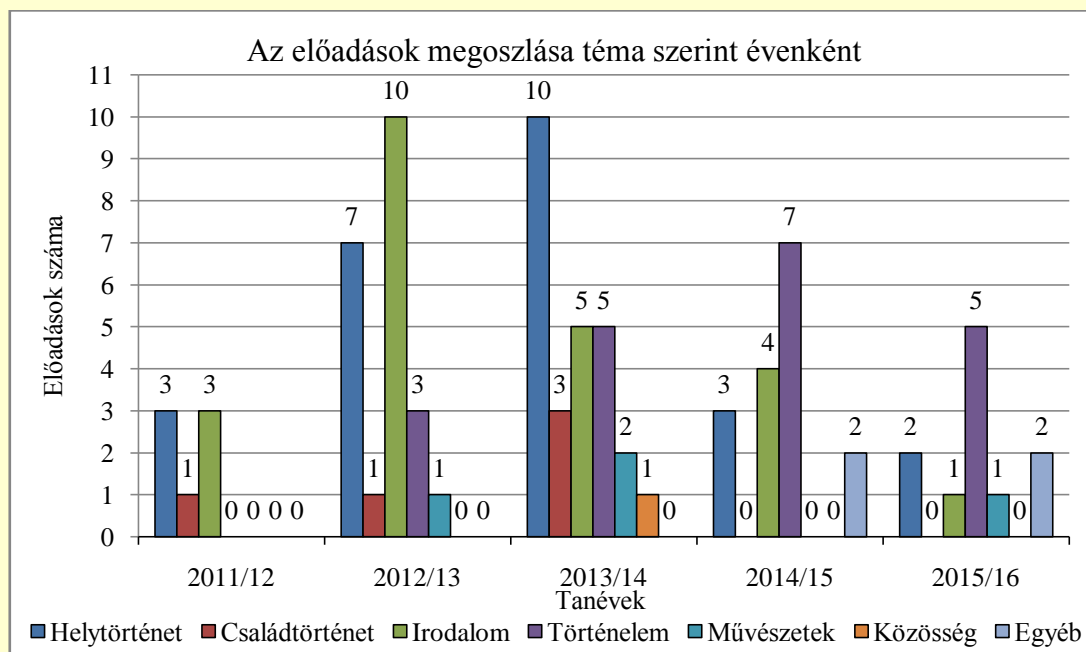
Tanév	7–8. évfolyamos diákok száma	9–10. évfolyamos diákok száma	Társadalom- tudományos előadások száma	Természet- tudományos előadások száma
2011/12	17	16	7	17
2012/13	23	36	22	24
2013/14	31	30	26	23
2014/15	25	21	16	19
2015/16	24	13	11	16

Az első Diákszimpóziumon a természettudományos témák jelentős túlsúlya volt megfigyelhető, a következő években azonban a két terület súlya kiegyenlítőddött, a legutóbbi alkalommal pedig ismét természettudományi előadásból hangzott el több.

A tudományterületeken belül is változott az egyes tudományágak aránya, bár a besorolás – a szabad témaválasztás miatt – nem mindig egyszerű. A szekcióbeosztásnál a szervezők arra törekedtek, hogy hasonló előadások kerüljenek össze, ezzel is megkönnyítve a zsűrik feladatát.

A társadalomtudományi szekciókban jelentősen változott a különböző témájú előadások száma (4. ábra):

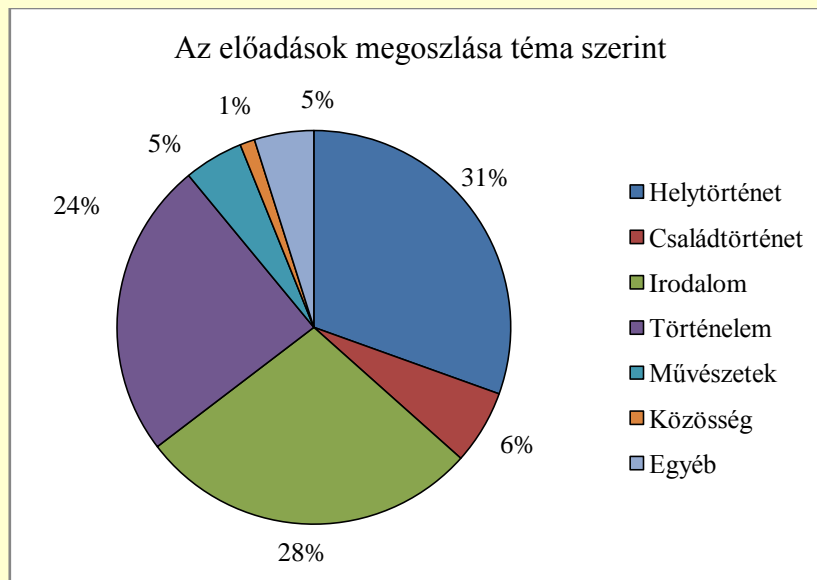
- a helytörténeti előadások száma átmeneti emelkedés után csökkent,
- a családtörténet három év után mint téma eltűnt,
- az irodalmi előadásoké átmeneti emelkedés után szintén csökkent,
- az első évhez képest új területként jelent meg a történelem és a negyedik évre a legnagyobb számúvá vált,
- a művészetek csak néhány évben és egy-két előadásban jelent meg,
- a közösségi háló mint téma pedig csak a 2013/14-es tanévben jelent meg.

4. ábra: A társadalomtudományi előadások téma szerinti megoszlása az egyes években

Az öt év összes előadását vizsgálva a társadalomtudományi előadások közül a helytörténeti témájúak voltak a leggyakoribbak, a második helyen pedig az irodalom áll (5. ábra). Ez a két terület együtt az előadások 69%-át teszi ki. Jócskán lemaradva következik a

történelem, a családtörténet, a művészetek és a közösségi háló. Más szempontból vizsgálva azonban a hely- és családtörténeti, tehát a tananyaghoz lazábban kötődő témák tették ki az előadások 37%-át. Ez a két terület komolyabb önálló munkát igényel, ezért örömteli, hogy ilyen nagy az arányuk.

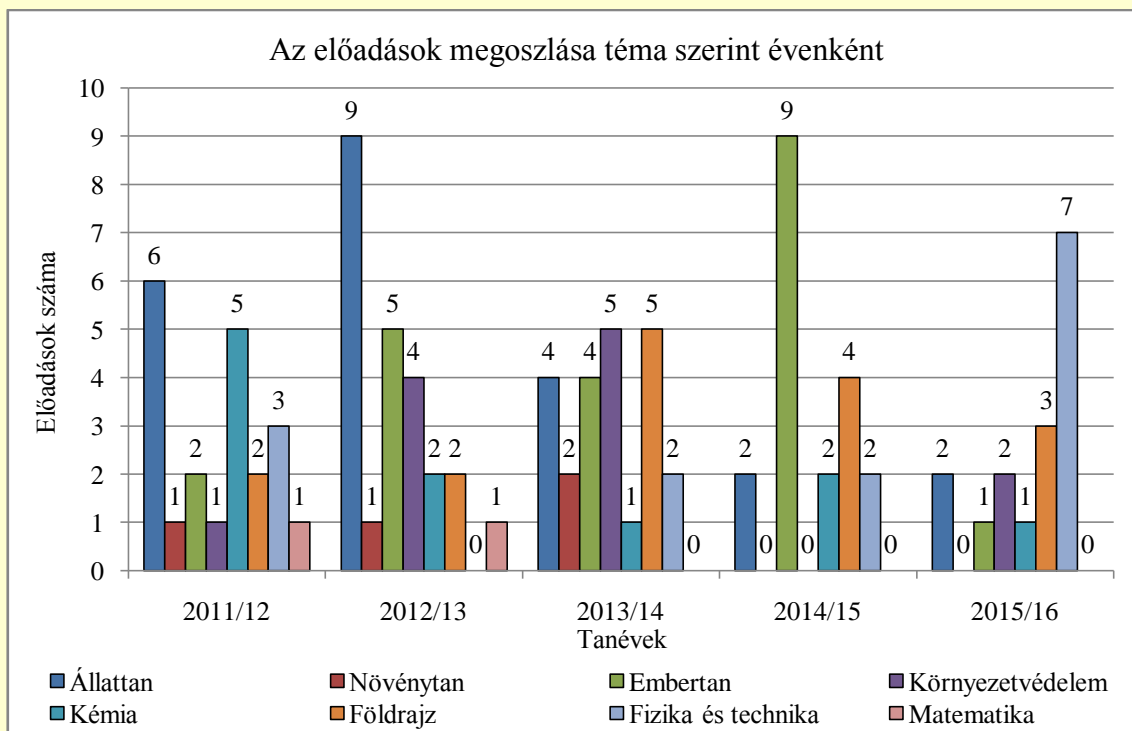

5. ábra: Az összes társadalomtudományi előadás téma szerinti megoszlása

A természettudományi szekciókban is jelentősen változott az egyes témában bemutatott előadások száma (6. ábra):

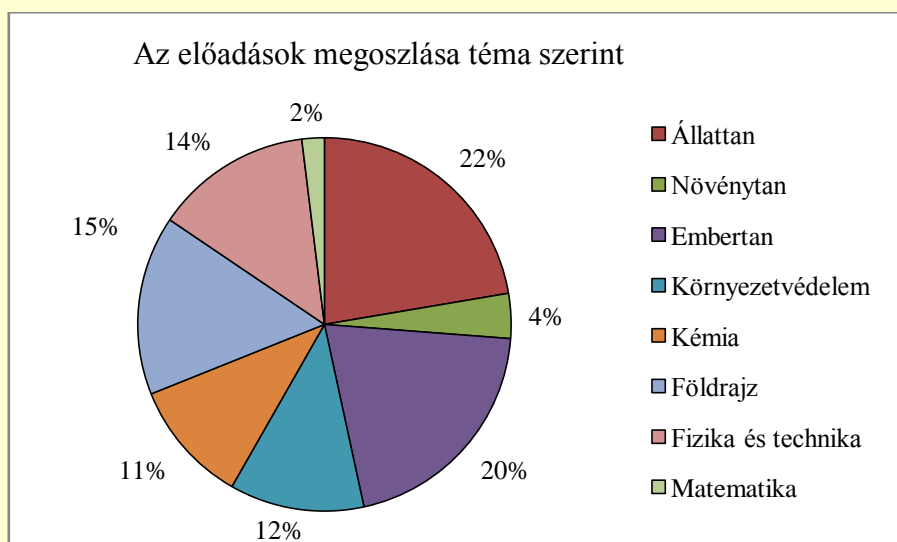
- az állattan elveszítette korábbi vezető szerepét, az előadások száma átmeneti emelkedés után csökkent,
- a növénytan témák három év után teljesen eltűntek,
- az emberrel foglalkozó előadások száma folyamatosan nőtt, majd a legutolsó évben drasztikusan visszaesett,
- a környezetvédelmi témájú előadások száma nőtt, majd a 2014/15-ös tanévben nem volt ilyen témájú előadás, ám a 2015/16-os tanévben ismét megjelent,
- kémiai előadások száma csökkent,
- a földrajzi témák kissé népszerűbbé váltak, majd csökkent az előadások száma,
- a fizikai és technikai témájú előadások száma alacsony volt, a 2012/13-as tanévben nem volt ilyen előadás, majd az utolsó évben a legnagyobb számúvá váltak,
- a matematikát a 2011/12-es és 2012/13-as tanévben is csak 1-1 előadás képviselte, azóta pedig nem volt ilyen előadás.

6. ábra: A természettudományi előadások téma szerinti megoszlása az egyes években

Az öt év során a természettudományos előadások között a leggyakoribb az állattani téma volt, különösen a 7–8. évfolyamon volt népszerű. A második helyen az embertani, különösen az egészségügyi, míg harmadik helyen a földrajzi témák állnak. A fizika és technika, illetve a környezetvédelmi témák között öröndetesen nagy volt a saját vizsgálatokat feldolgozó előadás. A három legnépszerűbb terület az összes előadás 58%-át képviseli, ebből is látható, hogy a természettudományi területen szélesebb körű volt a témaválasztás.

7. ábra: Az összes természettudományi előadás téma szerinti megoszlása

A témák változatosságát illusztrálja a nyertesek témaválasztása is (3. táblázat).

3. táblázat: A nyertesek témáiból

Társadalomtudományok	Természettudományok
Odüsszeusz bolyongása	Magasvérnyomás, mint népbetegség
Egy darab kelet – a manga	Időutazás
Leonardo da Vinci	Előítéletek és természetvédelem
Szerelem a gyűlölet ellen	Surtsey szigete
A „különös nyár-éjszaka” és előzményei a bajai sajtóban (az I. világháború kitörése)	Farkasok és kutyák kommunikációja, tanítása
Maria Antoinette	A növények mozgása
Viszlát, Magyarország! (a kivándorlás)	Karnyújtásnyira a drogoktól
Boditsy Sándor harangöntő mester élete és munkássága Baján	Nanotechnológiáról pár szó
	Mi jön az égből? (a savas eső)

A Diákszimpoziumra készülve a tanulók új ismeretekre, képességekre tesznek szert:

- önálló ismeretszerzés,
- források hasznosságának, minőségének megítélése,
- lényeges kiemelés (összefoglaló, ppt),
- önálló kutatás, kísérletezés, vizsgálat,
- ismeretek rendszerezése (előadás felépítése),
- IKT-eszközök használata (programok, projektor, digitális tábla).

A kedvező tapasztalatok, a résztvevő iskolák, diákok és felkészítő tanárok, valamint a zsűritagok véleményére alapozva a Kiskunhalasi Bibó István Gimnázium a következő tanévben is megszervezi a Diákszimpoziumot.

Felhasznált irodalom:

Falus, I. (1999). Az oktatás stratégiái és módszerei. In I. Falus (Szerk.), *Didaktika* (old.: 271-322). Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Köves, J. (1980). A földrajztanításban alkalmazott módszerek és eszközök. In J. Köves, & Á. Sikó, *A földrajz tanítása* (old.: 150-217). Budapest: Tankönyvkiadó.

Pavlicsek, M. (1989). A biológiatanítás eszközei és alkalmazásuk. In I. Kacsur, *A biológia tanítása* (old.: 107-118). Budapest: Tankönyvkiadó.

Petriné Feyér, J. (1999). Az oktatás eszközei, tárgyi feltételei. In F. Iván, & I. Falus (Szerk.), *Didaktika* (old.: 323-344). Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

<http://geogis.detek.unideb.hu/Hallgatoknak/Letoltes.php> (letöltve: 2016. március 17-én)

<http://www.lvg.hu> (letöltve: 2016. május 4-én)

<http://pseg.hu> (letöltve: 2016. május 4-én)

<http://www.varga-szolnok.sulinet.hu> (letöltve: 2016. május 4-én)

<http://www.kutdiak.hu> (letöltve: 2016. május 4-én)

<http://mfk.uni-miskolc.hu> (letöltve: 2016. május 4-én)